

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання самостійної роботи
з курсу**

«ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВ, АРХІТЕКТУРИ Й МІСТОБУДУВАННЯ»

(Росія та Україна ХІХ – поч. ХХ століть)

8 семестр

**(для студентів 4 курсу денної форми навчання
за напрямом підготовки 6.060102 «Архітектура»
спеціальності «Містобудування»)**

**Харків
ХНУМГ
2013**

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з курсу «Історія мистецтв, архітектури й містобудування» (Росія та Україна ХІХ – поч. ХХ століть) 8 семестр (для студентів 4 курсу денної форми навчання за напрямом підготовки 6.060102 «Архітектура» спеціальності «Містобудування») / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: М. Л. Мухортов. – Х.: ХНУМГ, 2013. – 16 с.

Укладач М. Л. Мухортов

Рецензент: канд. арх., доц. Н. І. Криворучко

Рекомендовано кафедрою Архітектурного і ландшафтного проектування,
протокол № 9 від 14 лютого 2013р.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ	4
1. Обсяги й мета організації самостійної роботи	4
1.1. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни	4
1.2. Розподіл часу за модулями та змістовними модулями і форми навчальної роботи студентів	4
1.3. Мета самостійної роботи з лекційного курсу	4
1.4. Загальні настанови й рекомендації з виконання самостійної роботи	5
2. Структура, послідовні обсяги та зміст самостійної роботи у відповідності до обсягів і послідовності побудови лекційного курсу Загальні рекомендації з використання фахової літератури й пошуку в Інтернет-мережі	6
2.1. Загальна послідовність виконання індивідуальної самостійної роботи	8
2.2. Організаційно-методичні рекомендації з виконання реферату	8
3. Інформаційно-методичне забезпечення самостійної роботи	10
Рекомендовані джерела	10
Додатки	11
Додаток А. Орієнтовний список тем рефератів	11
Додаток Б. Засоби контролю та структура залікового кредиту	14
Додаток В. Список контрольних запитань з тестового контролю	14

ВСТУП

Методичні вказівки призначено для організації самостійної роботи з вивчення заключної частини курсу «Історія мистецтв, архітектури та містобудування» (4 курс, 8 семестр), - Україна та Росія, XIX - поч. XX століть. Вказівки містять також стислі настанови з самостійного вивчення рекомендованої фахової літератури.

1. ОБСЯГИ Й МЕТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1.1. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 8. Російська та українська архітектура й містобудування XIX – початку XX ст. (2 кредиту / 72 години)

Змістовний модуль (ЗМ) 8.1 Українська та російська архітектура й містобудування в контексті художньої культури першої половини XIX ст.

8.1.1 Розквіт класицизму в містобудуванні України і Росії першої третини XIX ст.

8.1.2 Розпад художньої системи класицизму й початок пошуків “національних стилів”. Феномен “еклектики” (історизму) в художній культурі Східної Європи середини XIX ст..

ЗМ 8.2 Архітектура та мистецтво України і Росії в апогеї художньої культури другої половини XIX – початку XX століть

8.2.1 Містобудівні проблеми зламу віків в Україні та Росії.

8.2.2 Особливості епохи «неостилів» в Україні та Росії. Архітектурний історизм другої половини XIX ст. на Сході Європи.

8.2.3 Архітектура і мистецтво «срібного віку». Початок творчого різноманіття на фоні концепції першого інтернаціонального стилю.

ЗМ 8.3 Підсумки перехідного періоду в розвитку архітектури і мистецтва.

8.3.1 Теоретичні концепції «піонерів сучасної архітектури».

8.3.2 Національно-романтичні й раціоналістичні тенденції в архітектурі й містобудуванні на початку XX ст. як основа нового творчого різноманіття.

1.2. Розподіл часу за модулями та змістовними модулями і форми навчальної роботи студентів

Модулі (семестри) та змістовні модулі	Всього кредитів /годин	Форми навчальної роботи			
		Лекції	Семінари, ПР	Лабор.	СРС
Модуль 8	2/72	32			40
ЗМ 8.1	0,5	10			8
ЗМ 8.2	0,5	14			10
ЗМ 8.3	1,0	8			22

1.3. Мета самостійної роботи з лекційного курсу

Мета самостійної роботи з лекційного курсу:

- використання набутих навичок роботи з рекомендованою фаховою літературою й пошуку в інформаційних мережах;

- надбання цілісного й поглибленого критичного уявлення про особливості розвитку урбаністики, архітектури та пластичних мистецтв визначеної епохи;
- проведення цілеспрямованого пошуку іконографічної інформації за темами реферування й поповнення загально-кафедральної електронної бази даних з дисципліни.

Головною метою самостійної роботи є поглиблення знань згідно з особистими уподобаннями студентів відповідно до головних тематичних складових курсу:

- архітектура, мистецтва й містобудування апогею розвитку російського та українського класицизму;
- пошуки національної своєрідності російського та українського зодчества протягом другої половини XIX ст. («руський стиль» у всьому різноманітті його проявів);
- особливості російської та української архітектури в період найбільшого розвитку художньої культури в Україні та Росії (початок XX ст.).

1.4. Загальні настанови й рекомендації з виконання самостійної роботи

У поданій заключній частині курсу, розрахованій на 32 години лекційних занять, передбачено 40 годин самостійної навчальної роботи, яка передбачає вивчення рекомендованої літератури і складання комплексних ілюстрованих рефератів за рекомендованими й вільно обраними темами.

Заплановану самостійну роботу організовано відповідно до побудови лекційного курсу та змістовно полягає у складанні *комплексних* ілюстрованих рефератів, що мають складатися з трьох частин, - за рекомендованою або вільно обраною тематикою, - згідно з послідовною побудовою курсу й певним пропонованим висхідним матеріалам й відповідно до структури курсу:

- класицизм в Україні та Росії;
- «руський стиль»;
- російський або український модерн та споріднені напрями.

За способами й формами самостійної роботи склад рефератів можна поділити на такі основні групи:

- опис та аналіз особливостей розвитку художньої культури в певних регіонах (містах);
- поглиблений аналіз особливостей створення окремих ансамблів або об'єктів зодчества, що найбільш яскраво експонують певний період архітектурно-мистецького й містобудівного розвитку;
- експозиція творчості найвидатніших майстрів зодчества та пластичних мистецтв певного періоду.

У кожній з трьох частин реферату мають міститися містобудівні аспекти (об'єкти опису й аналізу треба експонувати у певному містобудівному контексті); аспекти синтезу мистецтв й – суто архітектурні аспекти творчості.

2. СТРУКТУРА, ПОСЛІДОВНІ ОБСЯГИ ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ВІДПОВІДНО ДО ОБСЯГІВ І ПОСЛІДОВНОСТІ ПОБУДОВИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Загальні рекомендації з використання фахової літератури й пошуку в Інтернет-мережі (табл. 1)

Зміст	Кількість годин за спеціальністю 6.120 102 «Містобудування»	
	Лекції	СРС
1	2	3
Змістовий модуль 8.1 (ЗМ 8.1)	10	14
<p>Тема 1. Апогей містобудування російського класицизму першої третини XIX ст.. Загальна характеристика російського містобудування початку XIX ст.. Завершення формування ансамблів класицизму в Петербурзі. Творчість архітекторів К.І. Россі, А. Д. Захарова, Т. де Томона та ін.</p>	2	
<p>Самостійна робота: Уточнення теми частини першої комплексного реферату, робота з рекомендованою фаховою літературою: 2, 3, 4, 27, 37, 59, 61 (див. список «Література») Ключові терміни до пошуку в Інтернеті: «російський класицизм», «російська архітектура: золотий вік»</p>		1
<p>Тема 2. Містобудування російського класицизму першої третини XIX ст. Відновлення й реконструкція Москви першої чверті XIX ст.. Реалізація генеральних планів Одеси й Полтави.</p>	2	
<p>Самостійна робота: Затвердження теми першої частини комплексного реферату. Аналітична експозиція головних архітектурно-містобудівних прийомів російського класицизму на прикладі вирішення певних ансамблів. Вивчення рекомендованої літератури: 1, 2, 3, 4, 39, 62.</p>		1
<p>Тема 3. Містобудування в Україні і Росії другої половини XIX ст.. Зростання міст в Росії та Україні у другій половині XIX ст. та пов'язані з ним архітектурно-містобудівні проблеми. Типологія міст.</p>	2	
<p>Самостійна робота: Завершення першої частини комплексного реферату Вибір і затвердження теми другої частини комплексного реферату. Вивчення фахової літератури: 1, 2, 3, 4.</p>		2
<p>Тема 4. Російська архітектура середини й другої половини XIX ст. Головні конструкційно-технологічні особливості. Розпад класицизму. «Руський стиль» 1830-1850 р. р. Творчість К. А. Тона. Реконструкція московського Кремля першої половини XIX ст..</p>	2	
<p>Самостійна робота: Складання другої частини комплексного реферату, вивчення рекомендованої літератури: 2, 5, 6, 9, 11, 36, 55 Ключові слова до пошуку в Інтернеті: «русський стиль» («русский стиль»).</p>		2
<p>Тема 5. Розвиток «русського стилю» Історичний музей: московський архітектурний конкурс 1875-1883 р.р. Творчість В. Й. Шервуда, Д. М. Чичагова та інших. Особливості розвитку української архітектури другої половини XIX ст..</p>	2	
<p>Самостійна робота: Складання другої частини комплексного реферату. Визначення головних рис теорії й практики «русського стилю» на прикладі певних творів визначних майстрів напряму. Вивчення фахової літератури: 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 19, 58.</p>		2

Продовження табл.1.

1	2	3
Змістовий модуль 8.2 (ЗМ 8.2)	14	10
Тема 6. Містобудування в Росії наприкінці XIX – на початку XX століть. Москва у другій половині XIX – на початку XX століть. Реконструкція історичного ядра у “Китай-городі”. Розвиток нових функціональних типів громадських будинків.	2	
Самостійна робота: Відпрацювання другої частини комплексного реферату. Вивчення рекомендованої літератури: 2, 3, 4, 5, 51, 54.		1
Тема 7. Російське містобудування в кінці XIX – на початку XX ст. (продовження) Розвиток Петербургу та інших російських міст на початку XX ст.. Формування нових типів житла і розвиток його архітектури.	2	
Самостійна робота: Завершення другої частини комплексного реферату. Вивчення рекомендованої літератури: 2, 3, 4, 5, 51.		2
Тема 8. Архітектура першого інтернаціонального стилю (модерну) та національного романтизму в Росії. Архітектурне життя наприкінці XIX – на початку XX ст.. Пожвавлення діяльності творчих художніх об’єднань. Творчість майстрів “Світу мистецтва” як провідного об’єднання “срібного віку” російської художньої культури.	2	
Самостійна робота: Вибір та затвердження третьої частини комплексного реферату. Вивчення рекомендованої літератури: 2, 5, 12, 14, 18, 20, 21, 25, 26, 28, 41, 42, 44, 46, 49, 50. Ключові слова, терміни й поняття до пошуку в Інтернеті: “Срібний вік” (“Серебряный век”), “Світ мистецтва” (“Мир искусства”), національний романтизм (національний романтизм, етнографізм).		1
Тема 9. Архітектурний модерн та етнографізм в архітектурі Росії початку XX ст. (продовження). Творчість С. В. Малютіна, В. М. та А. М. Васнецових, В. А. Покровського.	2	
Самостійна робота: Опрацювання третьої частини комплексного реферату. Вивчення фахової літератури: 2, 5, 15, 17, 23, 24, 49, 50. Ключові слова до пошуку в інтернеті: “ново- руський стиль”, “младоруський стиль”.		2
Тема 10. Творче архітектурне різноманіття в російській архітектурі початку XX ст. Діяльність Ф. М. Шехтеля, О. В. Щусєва та інших провідних майстрів.	2	
Самостійна робота: Складання третьої частини комплексного реферату. Вивчення рекомендованої літератури: 2, 5, 8, 10, 14, 17, 28, 49, 54, 56.		2
Тема 11. Стилiзаторство, ретроспективiзм та еклектика в російській архітектурі кінця XIX – початку XX століть. Неокласична творчість І. О. Фоміна. Творчість архітекторів Весніних, Перетятковича, Лiдвала та інших.	2	
Самостійна робота: Допрацювання третьої частини комплексного реферату. Вивчення рекомендованої літератури: 2, 5, 49, 50.		2
Тема 12. Українська архітектура та мистецтво останньої чверті XIX – початку XX століть. Український архітектурний модерн і національний романтизм (“неоукраїнський стиль”). Творчість В. Г. Кричевського та інших майстрів художньої культури.	4	
Самостійна робота: Завершення складання третьої частини комплексного реферату. Опрацювання рекомендованої літератури: 1, 31, 48, 60. Ключові слова, терміни й поняття до пошуку в Інтернеті: «український архітектурний модерн». «неоукраїнський стиль», «народностильова архітектура».		4

Продовження табл.1.

Змістовий модуль 8.3 (ЗМ 8.3)	8	22
Тема 13. “Піонери сучасної архітектури” Теоретичні й практичні підсумки розвитку ідеї органічної архітектури. Внесок “піонерів сучасної архітектури” у радикальне перетворення архітектурної сфери на межі 19 і 20 століть. Сутність революційних змін в архітектурних теоретичних уявленнях. Підсумки теоретичної й практичної творчості. А. Лабруста. Розвиток уявлень про структуру архітектурної й художньої форми у творчості О. Перре, О. Вагнера, В. Моріса, Г. Земпера. Створення передумов формування нових сфер художньої діяльності.	2	
Самостійна робота: Вивчення рекомендованої літератури: 2, 35, 49, 62. Ключові слова до пошуку в Інтернеті: “Піонери сучасної архітектури.” Розвиток уявлень про структуру архітектурної й художньої форми у творчості Анрі Лабруста (Henri Labrouste). О. Перре (A. Perret), О. Вагнера (O. Wagner), В. Моріса (W. Morris), Г. Земпера (G.Semper).		2
Тема 14. Головні архітектурні напрями й тенденції на межі 19 та 20 століть. Створення передумов нового творчого різноманіття. Різновиди архітектурного раціоналізму; національно-романтичні тенденції.	2	
Самостійна робота: Вивчення рекомендованої літератури: 2, 35, 62. Завершення роботи над комплексним рефератом.		4
Тема 15. Містобудівні проблеми наприкінці 19 – на початку 20 століть в Україні та Росії. Спроби містобудівної реконструкції. Розвиток ідеї міста-саду. Завершення перехідного періоду в розвитку архітектури й містобудування.	2	
Самостійна робота: Вивчення рекомендованої літератури. Захист комплексного реферату.		16

2.1. Загальна послідовність виконання індивідуальної самостійної роботи

1. Уточнення й затвердження лектором теми та плану реферату.
2. Складання детального плану й висхідних даних реферативної роботи:
 - визначення ключових слів для пошуку в Інтернеті;
 - пошук додаткових джерел (серед найновіших видань, які ще потрапили до списків рекомендованих джерел, - книжок, періодики тощо);

2.2. Організаційно-методичні рекомендації з виконання реферату

Реферат за структурою має складатися з наступних принципових частин:

Вступ

з певними поясненнями вибору саме заявленої теми й актуальності її у сфері професійної практики, позначенням меж реферативної роботи у просторій й часі художньої культури тощо.

Головна частина

має складатися, відповідно до побудови лекційного курсу, з трьох частин-розділів.

Частина перша. До вибору надаються наступні тематичні напрями реферування:

- творчість найбільших майстрів російського та українського класицизму періоду його найбільшого розвитку (початок ХІХ ст.);
- особливості формування найяскравіших класицистичних ансамблів;
- регіональні особливості класицистичного розвитку у певних містах.

Частина друга. До вибору надаються наступні напрями реферування:

- особливості різних напрямів «руського стилю»;
- творчість найбільших майстрів демократичного напрямку національного зодчества та пластичних мистецтв.

Частина третя. Пропонуються наступні напрями реферування:

- особливості головних напрямів Першого інтернаціонального стилю й інших напрямів творчого різноманіття на теренах України та Росії;
- основні напрями розвитку містобудівної реконструкції в найбільших містах;
- спроби застосування ідей «міста-саду»;
- творчість найбільших майстрів «Срібного віку».

У кожному розділі (частині) реферату надається послідовний аналітичний опис головних об'єктів аналітичної роботи. В разі використання автором реферату запозичених текстових та ілюстративних матеріалів обов'язково виділяються лапками цитовані елементи запозичених текстів, а також робляться відповідні посилання, - з визначенням авторів, точних назв проектів, місць публікацій та будівництва тощо.

У головній частині реферату автори мають чітко викласти власне усвідомлення актуальності реферованого матеріалу та його «виходи» у професійну сферу.

Резюме (висновки)

Стислі висновки за підсумками реферативної роботи слід оформлювати в обсязі 10-15 рядків, - з послідовним викладенням основних пунктів висновків та виділенням ключових слів й основних змістовних понять.

Список використаних літературних та Інтернет-джерел й проектно-ілюстративних матеріалів. Ілюстрований додаток

подається у вигляді відеоряду довільної форми й довжини, що може включати власноруч виконані креслення й малюнки, а також якісні репродукції монохромної або кольорової графіки - залежно від змісту.

Скорочений ілюстрований додаток подається в тексті реферату й - окремо – у повному вигляді – на електронних носіях.

У разі подання ілюстрованого додатка на електронних носіях диски мають вміщуватися до підписаних стандартних упакувань (жорстких «боксів»-«слімів») – для забезпечення тривалого зберігання. До реферату додається також контрольна роздрукована ілюстративного відеоряду з обов'язковими назвами-підписами до кожного файлу.

Рекомендований обсяг реферату – 30 сторінок стандартного тексту (до 10 стор. За кожним розділом) – включно з вибраними ілюстраціями.

Безпосереднє складання реферату починається після затвердження лектором тематики реферативної роботи, з вивченням рекомендованих джерел (повний список див. також у Конспектах лекцій, у розділі «самостійна робота»).

Рекомендованими для пошуку літератури є книгозбірня й фонди читальних залів бібліотеки ХНУМГ, а також бібліотек Харківської організації Національної спілки архітекторів України, Харківської академії дизайну і мистецтв, Харківського національного університету будівництва та архітектури, Державної міської бібліотеки імені В. Г. Короленка.

Головними рекомендованими джерелами є Інтернет-ресурси з пошуком за ключовими словами реферативного плану.

Захист реферату

відбувається на підсумкових заняттях з навчального курсу, у супроводі виступів рецензентів, зі стислим обговоренням (дискусією) за темою реферату. Підсумки реферативної роботи зараховуються у заліковій кредиті підчас екзамену.

3. Інформаційно-методичне забезпечення самостійної роботи

Рекомендовані джерела

Основні:

1. Історія української архітектури. / За ред. В. Тимофієнка. – К.: Техніка, 2003.
2. Всеобщая история архитектуры в 12 т.т., т.т. 6, 10-й. – М.: СИ, 1968, 1972.
3. Саваренская Т. Ф., Швидковский Д. О., Петров Ф. А. История градостроительного искусства. Поздний феодализм и капитализм. – М.: СИ, 1989.

Додаткові:

(допоміжні у складанні рефератів)

4. Бунин А. В., Саваренская Т. Ф. История градостроительного искусства в двух томах. – М.: Стройиздат, 1979.
5. Кириченко Е. И. Русская архитектура 1830-1910-х годов. – М.: Искусство, 1978, 1982.
6. Кириченко Е. И. Русский стиль. – М.: Галарт – АСТ, 1997.
7. Кириченко Е. И. Москва на рубеже [XIX и XX] столетий. – М.: СИ, 1977.
8. Кириченко Е. Фёдор Шехтель. – М.: СИ, 1973.
9. Кириченко Е. И. Архитектурные теории XIX века в России. – М.: Искусство, 1986.
10. Иконников А. В. Историзм в архитектуре. – М.: СИ, 1997.
11. Славина Т. А. Константин Тон. – Л.: СИ, 1989.
12. Сарабьянов Д. В. Стиль модерн. – М.: Искусство, 1989.
13. Крастиньш Я. А. Стиль модерн в архитектуре Риги. – М.: СИ, 1989.
14. Борисова Е. А., Стернин Г. Ю. Русский модерн. – М.: Сов. художник, 1990.
15. Борисова Е. А., Каждан Т. П. Русская архитектура конца XIX – начала XX века. – М.: Наука, 1971.
16. Борисова Е. А. Русская архитектура второй половины XIX века. – М.: Наука, 1979.
17. Борисова Е. А., Стернин Г. Ю. Русский модерн. – М.: Галарт, 1994.
18. Борисова Е. А. Русский модерн. – М.: Сов. художник, 1990.
19. Борисова Е. А. Русская архитектурная графика XIX века. – М.: Наука, 1993.
20. Леон Бакст. – Л.: Аврора, 1987.
21. Гольнец Г. В. И. Я. Билибин. – М.: ИИ, 1972.
22. Семёнов О. Иван Билибин. М.: ДЛ, 1988.
23. Виктор Михайлович Васнецов. – М.: Искусство, 1987.
24. Кудрявцева Л. Художники Виктор и Аполлинарий Васнецовы. – Л.: ДЛ, 1989.
25. М. В. Добужинский. Воспоминания. – М.: Наука, 1987.
26. Мстислав Добужинский. – Л.: Изобразит. искусство, 1982.

27. Захаров О. Н. Архитектурные панорамы невских берегов. – Л.: Стройиздат, 1984.
28. Кириллов В. В. Архитектура русского модерна. – М.: Изд. МГУ, 1979.
29. Лебедева В. Е. Кустодиев. Время. Жизнь. Творчество. М.: ДЛ, 1984.
30. Пилявский В. И. Джакомо Кваренги. – Л.: СИ, 1981.
31. Рубан-Кравченко В. Василь Кричевський. – К.: Криниця, 2004.
32. Борис Кустодиев. – Л.: Аврора, 1983.
33. Докучаева В. Н. Борис Кустодиев. – М.: Изобразит. искусство, 1991.
34. Е. А. Белецкая, З. К. Покровская. Д. И. Жилярди. – М.: СИ, 1980.
35. Мастера архитектуры об архитектуре. – М.: Искусство, 1969.
36. Листов В. Н. Ипполит Монигетти. – М.: СИ, 1976.
37. Ротач А. Л., Чеканова О. А. Огюст Монферран. – Л.: СИ, 1990.
38. Москва. Памятники архитектуры 18 - первой трети 19 ст. (В 2-х т.т.) – М.: Искусство, 1975.
39. М. П. Тубли. Авраам Мельников. – Л.: СИ, 1980.
40. Сб. «Мир искусства». – Л.: Аврора, 1990.
41. Георгій Нарбут. – К.: Мистецтво, 1983.
42. Белецкий П. А. Георгий Иванович Нарбут. – Л.: Искусство, 1985.
43. Врона И. И. Анатолий Петрицкий. – К.: Мистецтво, 1968.
44. Николай Рерих. – М.: ИИ, 1974.
45. Князева В. П. Зинаида Евгеньевна Серебрякова. – М.: ИИ, 1979.
46. Пружан И. Константин Сомов. – М.: ИИ, 1972.
47. Константин Сомов. – М.: Искусство, 1973.
48. Чепелик В. В. Український архітектурний модерн. – К.: КНУБА, 2000.
49. Сб. Русское искусство XIX – начала XX века. («Памятники мирового искусства», том 5-й.) – М.: Искусство, 1972.
50. Русская художественная культура конца XIX – начала XX века (1908-1917). – М.: Наука, 1980.
51. В. Н. Белоусов, О. В. Смирнова. В. Н. Семёнов. – М.: СИ, 1980.
52. Шухов В. Г. Искусство конструкции. – М.: Мир, 1994.
53. Арнаутов Л., Карпов В. Повесть о великом инженере. [В. Г. Шухов] – М.: Московский рабочий, 1981.
54. Иконников А. В. Архитектура Москвы. XX век. – М.: Московский рабочий, 1984.
55. Кириченко Е. И. Михаил Быковский. – М.: СИ, 1988.
56. Афанасьева К. Н. А. В. Щусев. – М.: СИ, 1978.
57. Н. И. Бартенева. Николай Бенуа. – Л.: СИ, 1985.
58. Славина Т. А. Исследователи русского зодчества. - Л.: Изд. ЛГУ, 1983.
59. Тарановская М. З. Карл Росси. – Л.: СИ, 1980.
60. Українське мистецтво та архітектура кінця XIX – початку XX ст. – К.: Наукова думка, 2000.
61. Шуйский В. К. Андреян Захаров. – СПб.: СИ, 1995.
62. Ожегов С. С. Типовое и повторное строительство в России 18-19 в.в. – М.: Стройиздат, 1984, 1987.
63. История европейского искусствознания. (Первая половина 19 в.) – М.: Наука, 1965.
64. Кириченко Е. И. Храм Христа Спасителя в Москве. – М.: 1992.
65. Кириченко Е. И. Запечатленная история России. Монументы XVIII – начала XX века. Кн. 1 - 2. – М.: 2001.
66. Покровская З. К. Осип Бове. – М.: 1999.
67. Савельев Ю. Р. Искусство историзма и государственный заказ. – М.: Совпадение, 2008.
68. Суздальев П. К. Врубель. Личность. Мировоззрение. Метод. – М.: Изобразит. искусство, 1984.
69. Москва. Памятники архитектуры 1830-1910 г.г. – М.: Искусство, 1977.
70. Лапшина Н. П. Мир искусства. Очерки истории и творческая практика. – М.: Искусство, 1977.
71. Сулова А. В., Славина Т. А. Владимир Сулов. – Л.: Стройиздат, 1978.
72. Губернський земський дім в Полтаві. Альбом художніх фотографій. Репринтне видання. – Харків: Сага, 2009.

Список орієнтовних тем рефератів з курсу:

За змістовним модулем 1 (ЗМ 1):

1. Формування класицистичних ансамблів Петербурга й Москви першої половини ХІХ ст. (На прикладі творчості найбільших майстрів російського класицизму).
2. Регулярне планування й забудова губернських та провінційних міст України і Росії першої третини ХІХ ст. (на прикладі вирішення просторової структури певних міст).
3. Творчість петербурзьких архітекторів з плеяди майстрів класицизму: Тома де Томон, Андрій Никифорович Вороніхін, Андреян Дмитрович Захаров (на прикладі певних видатних творів).
4. Творчість Огюста Монферрана (на прикладі завершення ансамблю центру Петербурга).
5. Творчість К. І. Россі (на прикладі найвидатніших ансамблів архітектора).
6. Творчість видатних майстрів класицизму в найбільших містах України: Авраам Іванович Мельников, Євген Васильєв та інші.
7. Творчість майстрів класицизму московської школи: Йосип Іванович Бове, Дементій (Доменіко) Іванович Жиллярді, Дормидонт Григорович Григорьєв, А. І. Старов (на прикладі певних творів, - ансамблів та комплексів).

За ЗМ 2

8. «Русько-візантійський» стиль у творчості К. Тона. Архітектура храму Христа Спасителя й комплексу Великого Кремлівського палацу.
9. Комплекс Великого Кремлівського палацу в Москві як зразок містобудівної реконструкції та реставрації ХІХ ст.
10. Романтичні тенденції в російській архітектурі середини ХІХ ст.: творчість Михайла Дормедонтовича Биковського.
11. Архітектура Історичного музею в Москві як приклад національно-демократичного напрямку у мистецтві другої половини ХІХ ст.
12. Творчість архітектора В. О. Шервуда.
13. Творчість архітекторів-представників демократичної течії “руського стилю”: Ропет - Петров І. М., Віктор Олександрович Гартман, Давид Іванович Гримм, Микола Васильович Нікітін.
14. «Цегляний стиль» у російській архітектурі як свідчення пошуків національної архітектурної своєрідності. (На прикладі творчості видатних майстрів напрямку, - Ієроніма Севастьяновича Кітнера, Віктора Олександровича Шретера, Роберта Андрійовича Гедіке).
15. Творчість архітекторів Д. М. Чичагова й О. М. Померанцева.
16. Творчість майстрів Абрамцевського й Талашкінського гуртків у розвитку національно-романтичних тенденцій в архітектурі й декоративно-ужитковому мистецтві. Творчість С. В. Малютина

17. Архітектурно-художня діяльність Віктора Михайловича Васнецова та Аполлінарія Михайловича Васнецова
18. Творчість В. М. Васнецова як зразок художнього синтезу в російському образотворчому мистецтві й архітектурі початку ХХ ст.

За ЗМЗ:

19. Творча діяльність найвидатніших майстрів об'єднання "Мір іскусства" як вищі досягнення російської художньої культури й мистецького синтезу початку ХХ ст. (Художники Бакст, Добужинський, Кустодієв, Нарбут, Серебрякова, Сомов та ін.)
20. Особливості російського модерну на прикладі творчості архітектора Ф. Шехтеля.
21. Комплекси будівель Казанського та Ярославського вокзалів у Москві як приклади творів національно-романтичного напрямку в російській архітектурі початку ХХ ст.
22. Національно-романтичні мотиви в творчості Ф. Шехтеля. (Комплекси Ярославського вокзалу у Москві та російського відділу на виставці в Глазго).
23. Творчість О. В. Щусєва як приклад розвитку національно-романтичних тенденцій в російській архітектурі початку ХХ ст. (на матеріалі аналізу певних творів майстра).
24. Головні риси архітектури першого інтернаціонального стилю (модерну) у російській та українській архітектурі. (На прикладі певних яскравих творів визначних майстрів).
25. Творчість архітектора В. А. Покровського як представника етнографічного неоруського художнього напрямку.
26. Тема модерну в творчості харківських архітекторів початку ХХ ст.
27. Особливості архітектури й мистецтва «північного модерну» у творчості петербурзьких зодчих початку ХХ ст.
28. Спроби створення «новоукраїнського стилю» в творчості архітектора В. Г. Кричевського (на прикладі певних творів майстра).
29. Особливості української народностильової архітектури на початку ХХ ст. (на прикладі певних творів визначних майстрів з різних регіонів).
30. Тема міста-саду в російському містобудуванні початку ХХ ст.
31. Неокласицизм у російському зодчестві початку ХХ ст. на прикладі творчих досягнень найвидатніших архітекторів напрямку.
32. Неокласична творчість архітектора І. Фоміна (на прикладі найвиразніших реалізацій початку ХХ ст.).

Додаток Б.

Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види та засоби контролю	Розподіл балів (%)
Модуль 8. Поточний контроль зі змістовних модулів	
ЗМ 8.1 Тестування. Ілюстрований реферат	20 %
ЗМ 8.2 Тестування. Ілюстрований реферат	20 %
ЗМ 8.3 Контрольна. Ілюстрований реферат	20 %
Підсумковий контроль з Модулю 8 Екзамен	40 %
Всього за модулем	100%

Додаток В.

Список контрольних запитань з тестового контролю

За ЗМ 1

1. Визначити головні особливості регулярного містопланування в Росії першої третини XIX ст..
2. В чому полягав сенс широкого запровадження “зразкового” проектування в російському містобудуванні першої третини XIX ст.?
3. Які змістовні обмеження існували щодо колористичного вирішення забудови російських міст початку XIX ст.?
4. Визначити головну методичну засаду формування “складеного” міського планування періоду російського класицизму XIX ст.
5. Визначити головні міські ансамблі та їх зв'язки, що склали класицистичний образ центру Санкт-Петербургу. Схарактеризувати два головних етапи розвитку центру XIX ст. та їх основних архітекторів-планувальників й забудовників.
6. В чому полягав сенс запровадження нормативних “висотних горизонтів” Санкт-Петербургу? Яким чином нормативні обмеження визначили просторову структуру міста?
7. Визначити особливості ключових ансамблів Санкт-Петербургу, створених на початку XIX ст. в структурі загальноміського центру.
8. Які нові ансамблі отримав Невський проспект в першій третині XIX ст. за проектними розробками майстрів класицизму? В чому полягає їх містобудівне значення?
9. Яке нове оточення отримав московський Кремль у відповідності до виконаних проектних робіт Комісії будівель? Які зміни настали у радіально-кільцевій планувальній структурі міста?
10. Схарактеризувати класицистичну регулярну побудову центру м. Одеси у відповідності до генпланів 1794-1824 р.р.
11. В чому полягає унікальність класицистичного вирішення історичного ядра м. Харкова за проектами арх. Є. Васильєва?

За ЗМ 2

12. В чому полягають підсумки головних змін у російському містобудуванні другої половини XIX ст.?
13. Який новий головний містоутворюючий чинник додається в російському містобудуванні у середині XIX ст.?
14. В чому полягають принципи відмінності напряму архітектурного історизму порівняно з класицизмом?
15. Визначити характерні ознаки офіційного “русько-візантійського” стилю в архітектурі храму Христа Спасителя в Москві.
16. Які головні архітектурно-проектні завдання виконувалися К. А. Тоном у створенні комплексу Великого Кремлівського палацу?

17. Яким чином у композиційній побудові Великого Кремлівського палацу враховано найближче його оточення, що склалося історично й умови реального зорового сприйняття комплексу?
18. Викласти головний зміст шести “правил-законів” російської композиції в інтерпретації арх. В. О. Шервуда. Яким чином в архітектурній просторовій й планувальній структурі будівлі Історичного музею в Москві відбилися сучасні історичні уявлення?
19. У чому полягає відмінність забудови історичного ядра м. Харкова наприкінці ХІХ ст. порівняно з іншими містами України?
20. Як змінилася парцеляційна структура українських міст протягом другої половини ХІХ ст.?
21. Схарактеризувати визначальні риси розвитку українських міст у другій половині ХІХ ст. порівняно з російським містобудуванням.
22. В чому полягають особливості планувального розвитку найбільших сибірських міст? Визначити унікальні риси їх планувальної структури.
23. Які відмінні фактори визначають динаміку зростання міст у Сибіру порівняно з європейською частиною Росії?
24. В чому полягають відмінності планувального розвитку центру Москви у другій половині ХІХ ст. порівняно з Петербургом? Схарактеризувати основні особливості планувальної реконструкції «московського сіті».

За ЗМЗ

25. Які принципові зміни й доповнення настають у містобудівній структурі Санкт-Петербурга на початку ХХ ст.?
26. Коли й чим було викликано створення нового функціонального типу прибуткового житлового будинку? Які особливості його планування простежуються у Санкт-Петербурзі наприкінці ХІХ - на початку ХХ століть?
27. Визначити головні засади й передумови естетики модерну в російській архітектурі.
28. Які спільні риси мають естетика модерну й новоруського («младоруського») стилю?
29. Які можливості естетики модерну використовували у власній творчості майстри етнографічного напрямку російської архітектури?
30. Які головні напрями стилізаторства розвивалися в російській архітектурі на початку ХХ ст.? Якими чинниками було викликано увагу архітекторів до стилізаторства?
31. Визначити головні риси творчого методу «боротьби за класику» у творчості І. Фоміна на початку ХХ ст.
32. Які центри розвитку народностильової архітектури на засадах модерну формуються в Україні на початку ХХ ст.?
33. Визначити нові функціональні типи будівель, що розвиваються у творчості майстрів українського модерну.
34. Схарактеризувати головні риси народної метафорики й міфопоетики, що визначають образ народностильової архітектури у творах В. Г. Кричевського.
35. Які композиційні прийоми й методи у створенні народностильової архітектури є визначальними на погляд її теоретика і практика О. І. Сластьона?
36. Які напрями містобудівного пошуку й реконструкції починають домінувати на початку ХХ ст. у європейській теорії містобудування?
37. Визначити типологію перших міст-садів (селищ-садів) в Україні й Росії початку ХХ ст.
38. Які риси спадкового розвитку російського регулярного містобудування простежуються у плануванні селищ-садів?

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання самостійної роботи

з курсу

«ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВ, АРХІТЕКТУРИ Й МІСТОБУДУВАННЯ»

(Росія та Україна ХІХ – поч. ХХ століть)

8 семестр

(для студентів **4 курсу** денної форми навчання
за напрямом підготовки 6.060102 «Архітектура»
Спеціальності «Містобудування»)

Укладач **МУХОРТОВ** Микола Львович

Відповідальний за випуск *Д. М. Гура*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *Н. В. Зражевська*

План 2013, поз. 31М

Підп. до друку 05.04.2013

Друк на ризографі

Тираж 50 пр.

Формат 64 x 84/16

Ум. друк. арк. 1,4

Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4064 від 12. 05. 2011 р.